

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף כג

(המשך מעמוד קודם)

תנו רבנן שניים אומרים נתקדשה וכו': ואם נישאת לאדם אחר – לא תצא.

אמר אביי תרגמה בעד אחד: יש לגרוס בברייתא שמדובר בעד אחד מול עד אחד. לגבי קידושין – כל אחד משני העדים מעיד שהיא היתה פנויה עד לאחרונה, ואילו רק עד אחד אומר שהיא נתקדשה, וממילא אין דבריו של עד אחד מועילים כנגד שניים. אך לגבי גירושין שניהם מעידים שהיא היתה אשת איש עד לאחרונה, ורק עד אחד מעיד שהיא נתגרשה, ואין דבריו של אחד במקום שניים.

רב אשי אמר: יש להשאיר את הגירסה בברייתא כבתחילה. כלומר מדובר בשניים מול שניים, אלא שיש להפוך את הדינים: לגבי קידושין אם נישאת תצא, ולגבי גירושין לא תצא. ופירוש דברי הברייתא כך הם: שניים אומרים נתקדשה ושניים אומרים לא ראינו שנתקדשה – אם נישאת תצא.

הגמרא עוצרת ושואלת: פשיטא?

דדירי בחצר אחד: מדובר שהעדים שאומרים לא ראינו שנתקדשה גרים איתה באותה חצר, ולכאורה אם היא היתה באמת מתקדשת היה אמור להיות לדבר קול ופרסום.

סיפא: רב אשי ממשיך בהסברו: לגבי גירושין גם כן מדובר שהשניים האחרים אומרים שהם לא ראו שנתגרשה, ולכן אם נישאת לא תצא, כי 'לא ראינו' אינה ראייה.

ושוב שואלת הגמרא פשיטא? ומתרצת שמדובר שהם גרים איתה בחצר ולא היה לגירושין קול. והחידוש בגירושין הוא, כי לכאורה בגירושין אמור להיות יותר קול מקידושין, משום שבקידושין יש שמקדשים בצנעא כדי שלא יקדמנו אחר (-ריטב"א). קמ"ל שגם בגירושין יש שעושים בצנעא כדי שלא תתבזה אשתו בבית דין (-שם).

ומכל מקום לכתחילה לא תנשא משום 'לזות שפתיים', אבל אם כבר נישאת לא תצא.

*

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

למדנו במשנה: (רישא): "האשה שאמרה אשת איש הייתי, וגרושה אני - נאמנת. שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם יש עדים שהיתה אשת איש, והיא אומרת גרושה אני - אינה נאמנת.

(סיפא): אמרה נשביתי וטהורה אני - נאמנת. שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם יש עדים שנשביתי, והיא אומרת טהורה אני - אינה נאמנת.

ואם משנשאת (ולאחר מכן) באו עדים - הרי זו לא תצא".

הגמרא מבררת על מה הולכת הפסקה האחרונה - האם על הרישא או על הסיפא?

בשבויה הקילו: כי יש לנו רק חשש שמא היא נבעלה (ואסורה לכהן), ולכן אפילו שבאו עדים שהיא נשבתה עדיין לא ברור שהיא נבעלה. מה שאין כן בגרושה, אם באו עדים הרי הם מעידים שהיא היתה בוודאות נשואה לאיש אחר, וממילא נשואיה לשני הם באיסור (כי היא כבר לא נאמנת שנתגרשה שהרי אין לה כבר 'הפה שאסר וכו').

לימא בדרב המנונא קמפלגי: רב המנונא אמר: האישה שאמרה לבעלה 'גרשתי' נאמנת כי חזקה שאינה מעיזה פניה בפני בעלה. מאן דאמר שדוקא בשבויה הקילו לא סובר כרב המנונא, ומאן דאמר שגם בגרושה לא תצא סובר כרב המנונא ולכן היא נאמנת שנתגרשה.

*

לא נשאת נשאת ממש: כלומר אין כוונת המשנה שרק אם נישאת בפועל ואחר כך באו עדים לא תצא, אלא מספיק שהיא כבר קיבלה היתר להינשא מבית דין ואחר כך באו העדים 'לא תצא' – מההיתר הראשון שכבר התירו לה להינשא.

*

התירוה להינשא ואחר כך באו עדים: שהיא נשבתה אבל הם לא יודעים האם היא נבעלה או לא, וממילא כבר אין לה הפה שאסר וכו' – אפילו הכי לא תצא. אבל אם באו 'עדי טומאה' המעידים שהיא נבעלה בשביה - אפילו אם יש לה כמה בנים מבעלה הכהן – תצא.

הני שבויתא: מעשה בשבויות יהודיות שהגיעו לנהרדעא. הושיב אביו של שמואל שומרים שישמרו עליהם שלא יבעלו אותן השבאים. אמר לו שמואל: ועד עכשיו מי שמר עליהם? אמר לו אביו: אילו הם היו בנותיך האם היית מזלזל בהן כל כך?

דיבורו של אביו היה כ"שגגה שיוצא מלפני השליט" ועקב כך נשבו בנותיו של שמואל. השוברים העלו אותם לארץ ישראל, והבנות העמידו את השוברים מחוץ לבית דין כדי שהחכמים לא יראו אותם ולא ידעו שהן שביות, ואז יהיה להן 'הפה שאסר' לומר שהן נשבו אבל הן טהורות.

שרינהו: בית דין התירו אותן להינשא לכהן. ולבסוף באו השבאים. אמר רבי חנינא: מתוך מעשיהן ניכר שהן בנות של 'מורה הוראה' שידעו כיצד לנהוג. התגלה הדבר שהן בנותיו של שמואל.

איטפל בקרובותיך: תתחתן עם אחת מהן שהיא קרובה שלך. רב שמן בר אבא היה כהן.

והא איכא עדים במדינת הים: הרי לבטח יש עדים בבבל שראו שהן נשבו, וביום מן הימים הם יבואו להעיד על כך?

אמר לו רבי חנינא: כרגע אין עדים לפנינו. וכי 'עדים בצד צפון (= אסתן. בצפון העולם) ותיאסר'?

טעמא דלא אתו עדים: הגמרא מקשה: וכי אם היו באים עדים ומעידים שהיא נשבתה, האם היה אסור לרבי שמן בר אבא להתחתן איתה, והרי שמואל אמר לעיל שבין שהתירו להינשא שוב לא יצאה מהיתרה הראשון?

ומתרצת: רב שמן בר אבא חשש שלאחר זמן יבואו עדים שהיא נבעלה בשביה, ואז היא תהיה אסורה עליו.

משנה: שתי נשים שנשבו לבין הגויים ויש עדים נשבו, וכל אחת אומרת על עצמה שטהורה, אינן נאמנות, לפי שאין כאן 'הפה שאסר' הוא הפה שהתיר' שהרי יש עדים שנשבו.

ובזמן שהן מעידות זו את זו, כלומר שכל אחת אומרת שחברתה טהורה, הרי אלו נאמנות, לפי שחכמים הקילו בשבייה להאמין לעד אחד ואפילו לאשה.

גמרא: ת"ר: אשה שהייתה שבויה על חברתה ואומרת 'אני טמאה וחברתי טהורה', נאמנת גם על עצמה וגם על חברתה. ואם אמרה 'אני טהורה וחברתי טמאה', אינה נאמנת לא על עצמה ולא על חברתה.

אמר מר: איך מדובר ברישא של הברייתא הנ"ל שאמרה 'אני טהורה וחברתי טמאה' שאינה נאמנת, אם אין עדים שנשבו מדוע אינה נאמנת על עצמה, והרי יש כאן 'הפה שאסר (= נשביתי) הוא הפה שהתיר' (= טהרה אני), אלא בהכרח מדובר שיש עדים שנשבו ולכן לא נאמנת על עצמה (ואף על חברתה לא נאמנת אלא שחברתה טמאה בגלל שהיא בחזקת טומאה ככל שבויה).

אימא מציעתא: למדנו במציעתא של הברייתא הנ"ל - אם אמרה 'אני וחברתי טמאה' נאמנת על עצמה ולא על חברתה, ומשמע שחברתה טהורה (= לפי שהברייתא אומרת 'אינה נאמנת על חברתה'), ואם מדובר שיש עדים מדוע אינה נאמנת? אלא בהכרח שמדובר שאין עדים, והיא נאמנת רק על עצמה משום שהחזיקה את עצמה באיסור.

אימא סיפא: למדנו בסיפא של הברייתא הנ"ל - אם אמרה 'אני וחברתי טהורה' נאמנת על חברתה ולא על עצמה, ואם אין עדים מדוע אינה נאמנת על עצמה והרי יש כאן 'הפה שאסר'? אלא בהכרח שיש עדים.

מכל הנ"ל קשה - איך יתכן שברישא ובסיפא מדובר שיש עדים ואילו במציעתא מדובר שאין עדים.

אביי מתרץ: אכן, ברישא ובסיפא מדובר שיש עדים ואילו במציעתא מדובר שאין עדים.

רב פפא מתרץ: הברייתא עוסקת במקרה שיש עדים שנשבו, אלא שיש עד אחד שהופך את דבריה. **הגמרא מבארת:**

- **המקרה הראשון -** היא אומרת 'אני טמאה וחברתי טהורה' והעד הופך את דבריה ואומר לה 'את טהורה וחברתך טמאה', היא טמאה משום שהחזיקה את עצמה באיסור, וחברתה טהורה על פיה, לפי שבשבויה האמינו חכמים לעד אחד (ואפילו לעבד או שפחה) להקל, וכשהיא מעידה שחברתה טהורה הרי זה כאילו העידו על כך שני עדים, ואח"כ כשהעד הופך את דבריה ואומר שחברתה טמאה אין הוא נאמן, לפי שאין עד אחד עומד במקום שני עדים.

- **המקרה השני -** היא אומרת 'אני טהורה וחברתי טמאה' והעד הופך את דבריה ואומר לה 'את טמאה וחברתך טהורה', היא טמאה כיון שיש כאן שני עדים שנשבתה (ולא בגלל העד שהופך את דבריה), וחברתה טהורה על פי העד אחד שמעיד שהיא טהורה (אבל שני העדים מעידים רק שהן נשבו ולא על טהרתן או טומאתן).

- **המקרה השלישי** - היא אומרת 'אני וחברתי טמאה' והעד הופך את דבריה ואומר 'את וחברתך טהורה', היא טמאה משום שהחזיקה את עצמה באיסור, וחברתה טהורה על פי העד אחד.

קושיא: מה החידוש במקרה השלישי, והרי את הדין שהיא טמאה משום שהחזיקה את עצמה באיסור כבר למדנו במקרה הראשון, ואת הדין שחברתה טהורה על פי העד אחד כבר למדנו במקרה השני.

תירוץ: היה מקום לחשוב שבאמת שתיהן טהורות, ומה שהיא אומרת 'אני וחברתי טמאה' זה משום "תָּמוּת נִפְשֵׁי עִם פְּלִשְׁתִּים". **ביאור:** יתכן שהיא טוענת גם על עצמה שהיא טמאה כדי שבית דין יאמינו לה על חברתה וכך שתיהן יאסרו להינשא לכהן (וכך עדיף לה מאשר שהיא תעיד ששתיהן טהורות אבל היא תהיה טמאה בגלל שיש עדים שנשבתה, וחברתה תהיה טהורה בגלל שהיא מעידה עליה), וכיון שיש עד אחד שהופך את דבריה ואומר ששתיהן טהורות היה מקום לומר שבאמת היא טהורה, קמ"ל שגם באופן זה היא אוסרת את עצמה.

- **המקרה הרביעי** - היא אומרת 'אני וחברתי טהורה' והעד הופך את דבריה ואומר 'את וחברתך טמאה', היא טמאה כיון שיש כאן שני עדים שנשבתה, וחברתה טהורה על פי עדותה.

קושיא: מה החידוש במקרה הרביעי, והרי את הדין שהאשה לא נאמנת להתיר את עצמה כשיש שני עדים שנשבתה אנו כבר יודעים, ואת הדין שאשה נאמנת להעיד על חברתה שטהורה אפילו אם יש עד אחד שאומר שהיא טמאה כבר למדנו במקרה הראשון.

תירוץ: היה מקום לחשוב שרק באופן שהיא אומרת על עצמה שהיא טמאה אז היא נאמנת לומר שחברתה טהורה, אבל כשהיא אומרת ששתיהן טהורות אולי היא לא נאמנת לטהר את חברתה, לפי שהיא מעידה כך כדי לטהר את עצמה, קמ"ל שגם באופן זה היא נאמנת לטהר את חברתה.

משנה: וכן שני אנשים שכל אחד מהם מעיד 'אני כהן' אינם נאמנים, ולא נותנים להם תרומה.

ואם כל אחד מהם מעיד 'אני וחברי כהן', נאמנים.

רבי יהודה אומר: לא מעלים לכהונה על פי עד אחד, וכל שכן במקרה שלנו שיש לחשוש ל'גומלין' כלומר שהם סיכמו ביניהם שכל אחד יעיד על חברו, שאינם נאמנים.

אמר רבי אלעזר: לא מעלים לכהונה ע"פ עד אחד רק במקום שיש עוררים כלומר שיש אנשים שמערערים על כהונתו ואומרים שהוא פסול, אבל במקום שאין עוררין מעלים לכהונה ע"פ עד אחד רק בשאין חשש ל'גומלין'.

רשב"ג אומר וכו': יבואר בגמ' במה הוא חולק.

גמרא: כל הני למה לי? מדוע צריך את כל המשניות מתחילת הפרק ועד כאן ללמדנו את דין 'הפה שאסר הוא הפה שהתיר'?

תירוצ: צריך את כולם, לפי שאם המשנה הייתה מביאה רק את המשנה לגבי 'האומר לחברו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו' שרבי יהושע מודה שהוא נאמן מדין 'הפה שאסר', היה מקום לחשוב שדווקא שם אנו אומרים 'הפה שאסר הוא הפה שהתיר' משום שיש שם 'דורא דממונא', כלומר שאם הוא יאמר רק 'שדה זו של אביך היתה' הוא יפסיד את השדה שהרי הוא מודה שהיא שלקחה מאביו, ולכן מוכח שהתכוון לסיים ולומר 'ולקחתיה ממנו' ולכן יש כאן 'הפה שאסר', אבל לגבי 'עדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו' שאין 'דורא דממונא' (= שהרי אינם מפסידים כלום כשאומרים רק 'כתב ידינו הוא זה') אולי לא נאמנים לומר את ההמשך 'אנוסים היינו', לכן המשנה הביאה גם את המקרה של 'עדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו' לחדש שגם שם יש 'הפה שאסר'.

ואי תנא עדים: ואם המשנה היתה מביאה רק את המשנה לגבי 'עדים שאמרו כתב ידינו הוא זה' היה מקום לחשוב שרק שם יש 'הפה שאסר' משום שהמשך דבריהם 'אנוסים היינו' לא מועיל להם עצמם אלא לאחרים ולכן אנו מאמינים להם לפי שהם לא יחזרו בהם בשביל אחרים, אבל כשהוא אומר 'שדה זו של אביך היתה' אולי הוא לא נאמן להמשיך ולומר 'ולקחתיה ממנו' לפי שאם הוא יאמר זאת הוא יפסיד את השדה, לכן המשנה הביאה גם את המקרה של 'שדה זו של אביך היתה' לחדש לנו שהוא נאמן מדין 'הפה שאסר'.

ואי אשמעינן הני תרתני: ואם המשנה היתה כותבת רק את שני המקרים של 'שדה זו של אביך היתה' ואת המקרה של 'עדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו' היה מקום לומר שרק שם הם נאמנים משום 'הפה שאסר', משום שמדובר שם בדיני

ממונות, אבל במקרה של 'אשת איש הייתי ונתגרשתי' שמדובר באיסור אשת איש אולי היא לא נאמנת, לכן המשנה כתבה זאת לחדש שהיא נאמנת מדין 'הפה שאסר'.

נשביתי וטהורה אני למה לי? מדוע המשנה הביאה את המקרה הזה, והרי אנו כבר יודעים את דין 'הפה שאסר'?

תירוצ: המנשה הביאה זאת בגלל שרצתה לחדש לנו בסיפא שאם לאחר שנישאת באו עדים שנשבית הרי זו לא תצא מבעלה הכהן, שלמרות שבעת כבר אין לה 'הפה שאסר' שהרי באו עדים שנשבתה, בכל זאת הקילו בשבוייה וכיון שנישאת על פי דבריה לא תצא.